

УДК 378.148

ГАМАЮНОВА В. В., д-р с.-г. наук, професор;

МАНУШКІНА Т. М., канд. с.-г. наук, доцент;

КАЧАНОВА Т. В., канд. с.-г. наук, доцент;

СМІРНОВА І. В., асистент;

ЗАДОРЖНИЙ Ю. В., асистент

Миколаївський національний аграрний університет

latushkina2004@gmail.com

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ
ДИСЦИПЛІН У КОНТЕКСТІ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН ДЛЯ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 201 «АГРОНОМІЯ» МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Функціонування аграрної галузі виробництва забезпечується за рахунок використання природних ресурсів – агрокліматичних, земельних, водних. Ефективність аграрного виробництва значною мірою залежить від компетенцій фахівця-аграрія. У сучасних умовах студенти спеціальності 201 «Агрономія» мають володіти не тільки комплексом спеціальних агрономічних і біологічних знань, а й мати високий рівень екологічної освіти. Формування екологічних знань необхідне як для збереження навколишнього середовища від деградації природних ландшафтних систем та прямого забруднення, так і для ефективного використання природних ресурсів, зниження ресурсо- та енергоємності рослинництва, впровадження раціональних систем ведення землеробства, виробництва екологічно безпечної продукції.

У зв'язку із особливою актуальністю у сучасних умовах формування фахівців за спеціальністю 201 «Агрономія» з високим рівнем екологічної освіти у Миколаївському національному аграрному університеті до навчального плану включено комплекс навчальних дисциплін екологічного спрямування. Методологічною основою формування загальних екологічних знань виступає дисципліна «Екологія (за фаховим спрямуванням)». Екологічні знання сільськогосподарського спрямування формуються у ході викладання навчальних дисциплін «Сучасні проблеми агроєкології», «Адаптивні системи землеробства». Головним завданням екологічних дисциплін є надання екологічного спрямування технологіям вирощування сільськогосподарських культур з урахуванням адаптації сільського господарства до кліматичних змін.

Глобальні зміни клімату є одним із найбільш важливих факторів, що впливають на технології вирощування сільськогосподарських культур. Кліматологи вважають, що Україна належить до «критичних» регіонів планети, де можна очікувати порівняно великих градієнтів змін температури. Цьому сприяє наявність Чорного й Азовського морів, Карпатських, Кримських і сусідніх Кавказьких гір [1].

В Україні за останні 30-40 років спостерігається підвищення середньої регіональної температури повітря на 1,1 °С. З підвищенням середньої річної температури повітря на 1 °С вегетаційний період подовжується до 10 днів. За останні роки підвищення середньорічної температури повітря складає 0,7-0,9 С. Спостерігається значна посушливість клімату у південних областях, відсутність опадів може тривати 60-80 і більше днів. Потепління клімату чітко проявляється у холодні періоди року. Підвищення середньої місячної температури повітря відмічалось на 2-3 °С у січні і на 1,5-2 °С – у лютому. Разом з тим, спостерігається раннє настання весни. При цьому не збільшується період активної вегетації, який починається з переходом середньої добової температури через +5 °С та + 10 °С, а збільшується лише період між датами переходу температури через 0 °С та 5 °С навесні. За таких умов спостерігається небезпека виникнення весняних заморозків [2].

Отже, загальна тенденція кліматичних змін – підвищення температури в літні місяці, що призведе до більшої посухи. Також, згідно з прогнозами, взимку буде менше днів зі снігом і морозом [3]. Головними наслідками кліматичних змін для сільського господарства є подовження вегетаційного періоду рослин, екстремальні умови зимового і ранньовесняного періодів, посухи в південному регіоні [4].

У багатьох країнах світу напрацьовано заходи, спрямовані на зниження ризику та ступеня чутливості сільськогосподарських підприємств до зміни клімату. Оpubліковано дослідження з адаптації, що представлені в офіційних документах Європейського Союзу, орієнтовані на регіон Центральної Європи, у тому числі й Україну [3]. Перспективним шляхом адаптації до кліматичних змін є вирощування нетрадиційних у минулому сільськогосподарських культур, які не можливо було вирощувати в умовах окремих регіонів.

У Миколаївському національному аграрному університеті проводяться дослідження з інтродукції та розробка технологій вирощування культур із високим адаптаційним потенціалом, зокрема, ефіроолійних культур, сорго, рижю. Результати наукових досліджень впроваджуються в освітній процес, зокрема, при викладанні комплексу екологічних дисциплін.

Висновок. Вивчення екологічних дисциплін дозволить майбутнім фахівцям аграрної сфери набути повний обсяг екологічних знань загального і сільськогосподарського спрямування, забезпечить розвиток екологічної свідомості, сприятиме адаптуванню технологій вирощування сільськогосподарських культур до кліматичних змін.

Література:

1. Ліпінський В. М. Клімат України / В. М. Ліпінський, В. А. Дячук, В. М. Бабіченко. – К. : Вид-во Раєвського, 2003. – 343 с.
2. Тараріко Ю. О. Прогнозування впливу агрометеорологічних факторів на ефективність агротехнологій. Посібник українського хлібороба. / Ю. О. Тараріко, В. М. Просунко. – 2009. – С. 325-328.
3. Jylhä K. Changes in frost, snow and Baltic sea ice by the end of the twenty-first century based on climate model projections for Europe / Jylhä K., Fronzek S.,

Tuomenvirta H., Carter T. R., Ruosteenoja K. // *Climatic Change*. – 2008. – Vol. 86, N 3–4. – P. 441-462.

4. Адаменко Т. Особливості розвитку весняних процесів в Україні в період глобального потепління / Т. Адаменко // *Агрономія*. – 2008. – №2 (24). – С. 36-39.